

Zwevend op een ezel

Ledevaartkerk Chaam, zondag 25 maart 2018, Palmzondag

Ds. Sara Dondorp

Inleiding

Het is vandaag Palmzondag, een zondag met twee gezichten. Op deze zondag wordt traditioneel het hele lijdensverhaal gelezen. Als markering van het begin van de Goede Week. Zo zal vandaag op veel plekken de Mattheuspassion te horen zijn. We worden bepaald bij de diepe vernedering die Jezus onderging. En tegelijk is het ook de dag waarop we de intocht vieren. De koninklijke intocht in Jeruzalem. Dat is eerder een verheffing. Het totale tegendeel van vernedering. In de kerk noemen we dat Verheerlijking: opheffing in Gods Glorie. Twee tegengestelde bewegingen. Misschien horen die wel juist bij elkaar. De lichte en de donkere kant van het leven. Hier kijken we vanmorgen allereerst naar het licht, naar de intocht. De vreugde en de vrolijkheid. Om straks de zwaarte van het lijdensverhaal te kunnen dragen. Iemand noemde deze zondag de toegangspoort tot de Goede Week. De vreugde en vrolijkheid klinkt al in de profetenlezing van vanmorgen.

Eerste Schriftlezing: Zacharia 9:9-10

Tweede Schriftlezing: Johannes 12:12-19

Overdenking

Gemeente van Jezus Christus,

Waarschijnlijk kennen we allemaal het verhaal van de intocht. Het verhaal dat voorafgaat aan het lijdensverhaal. Of misschien wel het begin is van het lijdensverhaal. Voordat Jezus met zijn leerlingen Jeruzalem binnengaat, vraagt hij hen om voor hem een ezel te halen. Een ezelsveulen. Daar geeft hij hele specifieke instructies bij. Als Jezus dan de stad binnenrijdt op die jonge ezel, wordt hij door de mensen toegejuigd als een vorst. Mensen spreiden hun kleren voor hem uit en wuiven met palmtakken. En ze zingen hem toe als een koning: Hosanna! Op het plaatje is het allemaal te zien. De stad Jeruzalem, de enthousiaste mensen, Jezus op zijn ezel, kinderen die mantels op de grond neerleggen. En natuurlijk een boom met bladeren. In die boom treffen we zelfs nog een mannetje aan. Waarschijnlijk is dat Zacheüs. Op oude afbeeldingen van de intocht is hij vaak te vinden. Alsof de tekenaar wil zeggen: hij moet zeker in beeld komen. Die twijfelaar, die er helemaal niet bij hoorde, maar die toch door Jezus aangeroepen werd en die vervolgens zijn leven helemaal overhoop gooide. Hij hoort erbij als voorbeeld van wat Jezus met mensen doet.

Deze afbeelding is uit een 13e-eeuws Armeens manuscript. Het mooiste vind ik nog wel dat Jezus lijkt te vliegen. Bijna alsof hij tot een andere dimensie behoort dan de anderen. Misschien geeft dat al iets aan van Jezus' bestemming. Hoe hij straks, als de opgestane, tot een andere dimensie behoort. Het lijkt alsof hij op zijn ezel rechtstreeks uit de profetie komt zweven. Je zou zomaar kunnen denken dat hij door zal zweven naar zijn uiteindelijke plaats aan de Rechterhand van God de Vader. In één beweging vanuit de profetie van Zacharia naar voorbij Hemelvaart.... Zo vertelt de icon een groter verhaal dan de zichtbare afbeelding.

Die zwevende ezel zette me wel aan het denken. Past dat wel bij de evangelietekst die we lazen? Voor vanmorgen heb ik gekozen voor de versie van Johannes. Die is in sommige opzichten anders dan de andere drie. Het begint al met de rol van de ezel. Die lijkt wel terloops genoemd, hij lijkt er bijna toevallig te zijn. Van gedetailleerde instructies is hier geen sprake. Hoe Jezus bij Jeruzalem aankomt vertelt Johannes niet. Waarschijnlijk te voet. Er staat alleen: de volgende dag. Dat is de dag nadat Jezus in Betanië bij Lazarus te gast was.

Lazarus, die hij uit de dood had opgewekt. Daar, bij Lazarus aan tafel, zijn ook Martha en Maria, de zussen. Het is Maria die tijdens de maaltijd Jezus' voeten zalft met olie. Na die dag dus, gaat hij verder naar Jeruzalem. Mensen hebben al gehoord van zijn komst. Ze herinneren zich nog wat er met Lazarus is gebeurd. Dat lijkt voor de evangelist een belangrijk gegeven te zijn. De opwekking van Lazarus was het laatste Messiaanse teken, zoals bij de bruiloft van Kana het eerste Messiaanse teken plaatsvond: het water dat wijn werd, het feest dat gered werd. Door het verhaal zo te vertellen, geeft Johannes er Messiaanse betekenis aan. Johannes vertelt het verhaal dus een beetje anders. Dat is niet een kwestie van: wie heeft er nu gelijk. Het gaat om de achterliggende boodschap van het verhaal. Johannes vertelt het verhaal op zo'n manier, dat de Messiaanse betekenis van Jezus beter naar voren komt. Dat is een diepere waarheid dan wat er nu exact gebeurd is.

Jezus komt dus met zijn leerlingen te voet in Jeruzalem aan, daar komen de mensen hem enthousiast tegemoet. Nog voordat hij de stad is binnengegaan wuiven ze al met palmtakken. Zoals de mensen gewend zijn met palmtakken te wuiven bij een processie van de tabernakel door Jeruzalem. Dat is een verwijzing naar de overwinning van de Makkabeen, die Jeruzalem hebben heroverd op de Assyrische overheersers. Het heeft misschien iets weg van de oranje vlaggetjes waarmee supporters zwaaien voor de olympische sporters. Feestelijk, maar ook een tikkeltje nationalistisch. De mensen zwaaien Jezus dus toe met palmtakken. En ze zingen hem toe met een citaat van Psalm 118. Hosanna, zingen ze, hij die komt in naam van de koning van Israël. Maar wacht eens even... Jezus wilde nu juist niet als koning vereerd worden. Eerder hadden de mensen dat ook al geprobeerd, na het teken van de broden: toen ze gezamenlijk hadden gegeten aan de oevers van het meer van Tiberias. Op dat moment trekt Jezus zich terug, de berg op. Als een nieuwe Mozes. Hier reageert Jezus anders. Hij stapt als het ware in de profetie van Zacharia. Juich, vrouwe Sion, zong de profeet van weleer. Overigens staat op sommige oude iconen ook vrouwe Sion afgebeeld. Nog een teken dat de icoon over meer gaat dan alleen het evangelieverhaal dat erop is afgebeeld. Juich, vrouwe Sion, op een ezel komt hij aanrijden. Vervolgens gaat de profeet verder: vrede zal hij stichten tussen de volken. De profeet heeft het dus over een heel ander soort vorst. Een vorst die de verschillen tussen volken overstijgt, die vrede wil brengen tussen de volken, voor iedereen dus. Niet alleen voor Israël. Het lijkt dus wel of Johannes de ezel een politieke betekenis geeft. Door op een ezel te gaan zitten geeft Jezus aan dat hij boven nationalisme staat, boven lokale politieke belangen. Als Jezus al koning wil zijn, dan een Messiaanse koning. Geen aardse heerser, maar koning naar Gods Rijk, Koning volgens Gods heerschappij.

De leerlingen begrijpen het niet. Althans niet op dat moment. Later, schrijft de evangelist, na zijn lijden en opstanding, later herinneren ze zich deze gebeurtenis én de profetie. De weg die Jezus zal gaan, de rechtvaardige weg tot het uiterste, die weg heeft te maken met het Goddelijke koningschap. De weg die via lijden, kruisiging en dood zal leiden tot zijn opstanding, tot zijn verheerlijking bij God de Vader. Een stellingname van God dat lijden en dood niet het laatste woord hebben. Niet in Gods perspectief. Het is een andere dimensie, een bestaan boven menselijk bestaan, boven recht en onrecht, boven verschillen tussen mensen uit. Precies daarom vind ik die zwevende ezel zo mooi. De ezel zweeft boven het menselijk perspectief uit. Hij zweeft vanuit de profetie door de poorten van Jeruzalem, naar de opstanding en de verheerlijking, maar wel via de lijdensweg, via de menselijke weg. Met mensen mee...

Lazarus had al een voorproefje van de opstanding mogen smaken. Daarom denk ik dat hij hier op de achtergrond een rol blijft spelen. Johannes vertelt niet alleen het verhaal over de intocht, ook over waar Jezus in zijn ogen, in zijn interpretatie, vandaan komt en waar hij

naartoe gaat, wat zijn bestemming is. Gek genoeg lijken de farizeeën dat nog het beste te verwoorden, al hebben ze waarschijnlijk niet door wat ze precies zeggen. Kijk maar, de hele wereld loopt achter hem aan! Is dat niet waar de Messiaanse belofte uiteindelijk voor bedoeld is? Dat de hele wereld hem zal kunnen volgen? Niet alleen Israël, maar alle volken. Sterker nog: zijn het niet juist degenen die normaal niet meetellen, de tollenaars zoals Zacheüs, de hoeren, de armen, zieken, bedroefden, het hele zootje ongeregeld aan vreemde vogels en verschoppelingen: mensen die niet mee kunnen komen, mensen die het moeilijk hebben. Juist zij worden uitgenodigd om hem te volgen. Juist met hen is Jezus solidair tot in het uiterste. Met hen, mensen die veel te lijden hebben, gaat hij zijn weg. Eerst bejubeld, vervolgens bespot, maar uiteindelijk gaat zijn weg door de dood heen naar het leven!
Amen

T'oros Roslin Manustcript, 1262